

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

SEYHAN - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no:33384/96)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

2 KASIM 2004

© T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2004. Bu gayriresmi özet çeviri Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Dışişleri Bakanlığı Avrupa Konseyi ve İnsan Hakları Genel Müdür Yardımcılığı'na atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (no:33384/96) başvuru no'lu davanın nedeni Türk vatandaşı Mehmet Seyhan'ın (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na (AİHK) 26 Temmuz 1996 tarihinde Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi'nin (AİHS) eski 25. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur. Başvuran, Ankara Barosu'na bağlı avukat Kaya tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

DAVA KOŞULLARI

1962 doğumlu başvuran Fransa'da ikamet etmektedir. Başvuran, 30 Ekim 1995 tarihinde kaybolan ve 6 Mart 1996 tarihinde cesedi bulunan Süleyman Seyhan'ın oğludur.

Başvurana göre 28 Ekim 1995 tarihinde, ikisi öğretmen üç kişinin PKK (kürdistan işçi partisi) militanları tarafından kaçırılarak öldürülmesinin ardından köy korucuları ile birlikte güvenlik güçleri, Seyhan ailesinin ikamet ettiği Dargeçit (Mardin) ilçesinde operasyon gerçekleştirmişlerdir. Bu operasyon sırasında yaklaşık yüz kişi tutuklanmıştır.

İki gün sonra 30 Ekim 1995 tarihinde, saat 7:30'da, askeri bir jip başvuranın anne babasına ait evin önünde durmuştur. Bir asker ve köy korucusu, başvuranın babasını alıp götürmüşlerdir. Aynı askeri araç, evinde iki çocuğuyla yalnız olan başvuranın kız kardeşlerinden Fehime Çelik'in evine doğru yönelmiştir. Başvuranın bu kız kardeşi de güvenlik güçleri tarafından götürülmüştür. Daha sonra başvuran diğer kız kardeşi Şükran Seyhan'ın girişimlerine rağmen, babalarının kaybolması ve ardından ölümü ile ilgili olarak kayda değer bir sonuç elde edilememiştir.

Olayların saptanması ile ilgili olarak, başvuran AİHM'ye sunulan yazılı tanık ifadelerine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet, jandarmadaki gözaltı kayıtlarında başvuranın babasının veya kızkardeşinin isimlerinin yer almadığını belirterek başvuranın babasının veya kız kardeşinin gözaltına alındığı yönündeki iddiaları reddetmiştir.

Başvuranın annesi Momine Seyhan, 6 Kasım 1995 tarihinde Dargeçit Cumhuriyet Savcısı'na başvurmuş, kocasının on gün önce köy korucuları tarafından götürüldüğünü ve o günden beri haber alamadığını belirterek, gerekli işlemlerin başlatılmasını talep etmiştir.

Cumhuriyet Savcısı, 6 Kasım 1995 tarihinde, bu olaylarla ilgili bilgi alabilmek amacıyla bu İlçe'nin Jandarma Komutanlığı'na yazı yazmıştır. Cumhuriyet Savcısı özellikle, Seyhan'ın güvenlik güçleri tarafından tutuklanıp tutuklanmadığını öğrenmek istemiştir. Cumhuriyet Savcısı ayrıca jandarma bünyesinde soruşturma açılmasını talep etmiştir.

8 Kasım 1995 tarihinde bayan Seyhan'ın, yeminli terçüman aracılığıyla Cumhuriyet Savcısı tarafından ifadesi alınmıştır. Bayan Seyhan, yaklaşık on gün önce sabah saat 7:00'ye doğru Naif adlı bir köy korucusunun (Değerli Köyü) ve bir askerin kocasını evden çıkmasını istediklerini belirtmiştir. Birinin adı Mahmut (Hırabaka köyü) ve diğerinin adı Ramazan (Temelli köyü) olan diğer iki köy korucusunun da orada bulunduğunu belirtmiştir. Bu iki köy korucusu neden götürdüklerine dair hiçbir şey söylemeden kocasını alıp götürmüşlerdir. Bayan Seyhan hiçbir haber alamamış, endişe duyduğundan kocasının aranmasını ve eğer eşinin başına bir şey gelmiş ise sorumluların cezalandırılmasını talep etmiştir. Eşinin

öldüğüne dair duyular aldığını ve eğer bunlar doğru ise eşinin cesedini almak ve suçluların cezalandırılmasını istemiştir.

Aynı gün başvuranın kız kardeşlerinden Şükran Seyhan, babasının akibeti hakkında bilgi edinmek amacıyla Dargeçit Savcılığı'na başvurarak, babasını yakalamadıklarını söyleyen Jandarma'daki yetkililerle konuştuğunu ve kendisine babasını tutuklamadıklarını, eğer Mehmet Seyhan 30 Ekim'de yakalanmış olsaydı, şimdiye kadar bırakılmış olması gerektiğini ilave ettiklerini belirtmiştir.

Cumhuriyet Savcısı 15 Kasım 1995 tarihinde, Jandarma Komutanlığı'ndan, başvuranın annesinin isimlerini belirttiği üç köy korucusunun, mümkün olduğunca en kısa sürede Cumhuriyet Savcılığı'na gelmelerinin sağlanmasını talep etmiştir.

Jandarma Komutanlığı 21 Kasım 1995 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı'na, Seyhan'ın gözaltına alınmadığı ve hakkında hiçbir usul işleminin yapılmadığı yönünde bilgi vermiştir.

Dargeçit İlçesi'nde köy korucusu olan Mahmut Ayaz, 23 Kasım 1995 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermiştir. Mahmut Ayaz, öğretmenlerin kaçırılmasının ardından Temelli'de düzenlenen operasyona katılmak üzere 30 Ekim 1995 tarihinde gittiğini belirtmiştir. Bu operasyonun üç gün sürdüğünü ve dolayısıyla sözkonusu tarihte Dargeçit'de bulunmadığını açıklamıştır. Ayrıca Mahmut Ayaz, bir kimseyi tutuklama yetkisinin bulunmadığını belirtmiş ve Süleyman Seyhan'ın eşinin şikayetinde belirttiği olayları tümüyle reddetmiştir.

Aynı gün Dargeçit İlçesi'nde köy korucusu olan Nayif Çelik de Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermiştir. Nayif Çelik olaylar sırasında Diyarbakır'da bulunduğunu ve ileri sürülen Seyhan'ın kaçırılması olayına karışmadığını belirtmiştir.

Temelli'de köy korucusu olan Ramazan Savcı, 27 Kasım 1995 tarihinde Cumhuriyet Savcısı'na ifade vermiştir. Ramazan Savcı, Seyhan'ı hatırlamadığını belirtmiş ve tanımadığı bir kişiyi kaçırmak için hiçbir nedeninin olmadığını belirtmiştir. PKK tarafından öldürülen, köyünde oturan bir kişinin cesedini almak için Dargeçit'e geldiklerini belirtmiştir. Ramazan Savcı, başsağlığı dilemeye gelen misafirleri ağırlamak için yaklaşık on gün köyde kalmıştır.

Midyat Savcılığı, 26 Aralık 1995 tarihinde, başvuranın babasının kaybolmasına ilişkin soruşturmanın devam ettiğini belirtmiştir.

Dargeçit Savcılığı, 5 Ocak 1996 tarihinde, Dargeçit Jandarma Komutanlığı'na Seyhan'ın kaybolmasına ilişkin yürütülen soruşturma hakkında aylık rapor hazırlanması yönünde talepte bulunmuştur.

Başvuran, 29 Ocak 1996 tarihinde, babasının akıbetini öğrenmek amacıyla Mardin Cumhuriyet Savcısı'na ve Dargeçit İlçesi'ne mektup göndermiştir.

Dargeçit Kaymakamlığı 14 Şubat 1996 tarihinde, başvurana, yürütülen soruşturmanın durumu ve babasının güvenlik güçleri tarafından yakalandığına dair iddiasına ilişkin güvenilir delillerin bulunmadığı yönünde bilgi vermiştir.

Dargeçit Jandarma Komutanlığı 15 Şubat 1996 tarihinde, Dargeçit Savcılığı'na Seyhan'ın bulunamadığı ve aramaların devam ettiği yönünde bilgi vermiştir.

6 Mart 1996 tarihinde Dargeçit İlçesi'ne bağlı Korucu köyünde bulunan bir kuyunun dibinde, taşların altında bir ceset bulunmuştur.

Aynı gün Cumhuriyet Savcısı olay yerine gitmiştir. Cesedin yakınları tarafından teşhis edilmesinin ardından otopsi yapılmıştır.

Yine 6 Mart 1996 tarihinde maktulun küçük erkek kardeşi teşhis tanığı olarak Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenilmiştir. Maktulun kardeşi, ceset bulunmadan dört veya beş gün önce Seyhan ailesine isimsiz bir telefon geldiğini ve telefondaki kişinin kendilerine yakınlarının cesedinin Korucu havzası yakınlarındaki bir kuyuda bulunduğunu belirtmiştir. Maktulun ailesi, Jandarma Komutanlığı'ndan izin alarak aynı gün olay yerine gitmişlerdir. Kuyuda bulunan taşları çıkarmışlar ve cesetle beraber cesedin yakınında takma diş görmüşlerdir. Ceset çürümüş vaziyette bulunmuştur.

Aynı gün ceset ve defin izni maktulun ailesine verilmiştir.

Dargeçit Savcılığı 7 Mart 1996 tarihinde, Dargeçit Jandarma Komutanlığı'ndan başvuranın babasını öldüren kişilerin teşhis edilmesi, tutuklanması ve Savcılığa sevk edilmesi amacıyla soruşturma açılması talebinde bulunmuştur.

Dargeçit Jandarma Komutanlığı 27 Mart 1996 tarihinde, cinayet faillerinin bulunamadığı ve araştırmaların devam ettiği yönünde bilgi vermiştir. Aynı yazı 15 Mayıs 1996 tarihinde Savcılığa gönderilmiştir.

Başvuranın annesi Momine Seyhan 28 Mart 1996 tarihinde, Cumhuriyet Savcısı'a ifade vermiştir. Ceset bulunmadan birkaç gün önce, kendisine kocasını öldürüp Korucu Sağlık Ocağı yakınında bir kuyuya attığını açıklayan tanımadığı bir kişinin kendisini telefonla aradığını söylemiştir. Aynı kişi, 6 Mart 1996 tarihinde tekrar aramış ve aynı şeyleri söylemiştir. Bu ikinci telefonda sonra maktulun ailesi, Jandarma Komutanlığı'na gitmişler ve Jandarma Komutanlığı'nın verdiği izinle olay yerine gelmişler ve belirtilen yerde cesedi bulmuşlardır. Maktulun eşi, düşmanlarının olmadığını ve kocasını kimin öldürdüğünü bilmediğini belirtmiştir.

Başvuran tarafından Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı'na, 27 Nisan 1996-9 Mayıs 1997 tarihleri arasında yapılan on iki başvuru cevapsız kalmıştır. İlgili, 29 Ocak 1996 tarihli ilk talebine atıfta bulunarak otopsi raporunun bir kopyasını istemiş ve babasını öldürenlerin bulunup yargılanması amacıyla gerekli soruşturmanın yapılmasını talep etmiştir. Başvuran 28 Ekim 1996 tarihli mektubunda, cevap alamamaktan ve hiçbir soruşturmanın yapılmamasından şikayetçi olmuştur.

Dargeçit Savcılığı, 2 Mayıs 1997 tarihli yazısıyla, Dargeçit Jandarma Komutanlığı'ndan, S. Seyhan'ı öldüren kişi veya kişilerin bulunması ve Savcılığa sevk edilmesi amacıyla tekrar soruşturma yapılmasını talep etmiştir. Savcılık, 10 Haziran 1997 tarihinde, Jandarma Komutanlığı'ndan bu olayla ilgili üç ayda bir rapor sunmasını talep etmiştir.

Dargeçit Jandarma Komutanlığı, 29 Ağustos ve 26 Eylül 1997 tarihli yazılarıyla Savcılığa soruşturmanın sonuçlanmayıp devam ettiği yönünde bilgi vermiştir.

Dargeçit Savcılığı 17 Kasım 1997 tarihinde, Jandarma Komutanlığı'ndan, olaya karıştığı iddia edilen üç köy korucusunun 25 ve 30 Ekim 1995 tarihlerinde görevde olup olmadıklarını kontrol etmelerini talep etmiştir.

Savcılık, aynı gün gönderdiği yazıyla Jandarma Komutanlığı'ndan 25 Ekim-10 Kasım 1995 tarihleri arasında maktul hakkında adli usul işlemlerinin yürütülüp yürütülmediği yönünde bilgi talep etmiştir.

Savcılık, 18 Kasım 1997 tarihinde, Dargeçit Jandarma Komutanlığı'ndan en kısa sürede köy korucusu Ramazan Savcı'nın hazır bulunmasını talep etmiştir.

Dargeçit Jandarma Komutanı, 19 Kasım 1997 tarihinde, sözkonusu üç köy korucusunun 25 Ekim-30 Ağustos 1995 tarihleri arasında görevde olduklarını ancak hiçbir özel görevin kendilerine verilmediği yönünde Savcılığa bilgi vermiştir.

Jandarma Komutanlığı aynı gün, Savcılığa, 20 Ekim-10 Kasım 1995 tarihleri arasında S. Seyhan hakkında hiçbir adli usul işlemin başlatılmadığını belirtmiştir. Buna karşın Jandarma Komutanlığı S. Seyhan'ın 8-13 Mayıs 1993 tarihleri arasında Jandarma Komutanlığı'nda gözaltında tutulduğunu belirtmiştir.

Ramazan Savcı 1 Aralık 1997 tarihinde, Savcı'ya ifade vermiştir. R. Savcı, hakkında yapılan bütün suçlamaları reddederek Seyhan ailesini tanımadığını bildirmiştir. Momine Seyhan'ın şikayetçi olduğu korucu olduğunu kabul etmiş ancak, Temelli köyünün korucusu olduğunu ve Dargeçit bölgesinde hiçbir yetkisinin bulunmadığını belirtmiştir. Buna istinaden sözkonusu olaya hiçbir şekilde karışmadığını ifade etmiştir.

Savcılık 8 Aralık 1997 tarihinde, Jandarma Karakolu'ndan, Seyhan'ın ölümüne ilişkin soruşturma hakkında iki ayda bir rapor vermesini ve cinayet faili veya failerini Savcılığa sevk etmesini talep etmiştir. Bu talebi yineleyen yeni yazılar 26 Şubat ve 25 Mart 1998 tarihlerinde gönderilmiştir.

Savcılık aynı gün, İlçe Emniyet Müdürlüğü'nden uygun zamanda maktulun eşi Momine Seyhan'ın Savcılığa getirilmesi talebinde bulunmuştur.

Jandarma Komutanlığı 16 Aralık 1997, 18 Mart ve 29 Haziran 1998 tarihlerinde soruşturmanın ilerlemediğini belirtmiştir.

Dargeçit Merkez Komiserliği 17 Aralık 1997 tarihinde, Momine Seyhan'ın İstanbul'a yerleştiğini ve adresinin bilinmediğini belirtmiştir.

Elife Aslan 9 Şubat 1998 tarihinde, Dargeçit Savcılığı'na talepte bulunmuştur. Elife Aslan büyük kardeşi Emin Aslan'ın başvuranın babasıyla birlikte tutuklandığını, Faruk ve Haydar adlı iki astsubay tarafından Jandarma Komutanlığı'na götürüldüğünü belirtmiştir. Kardeşinin akıbeti hakkında endişe duyduğunu ifade etmiştir.

Savcılık 25 Mart 1998 tarihinde, Dargeçit Jandarması'ndan Faruk ve Haydar adlı astsubayların 29 Ekim 1995 tarihinde görevde olup olmadıkları ve şu anda nerede buldukları konusunda bilgi talebinde bulunmuştur.

Jandarma Komutanlığı 2 Nisan 1998 tarihinde Faruk Çatak ve Haydar Topçam adlı sözkonusu iki subayın 29 Ekim 1995 tarihinde Dargeçit Jandarma Komutanlığı'nda görevde bulduklarını ve Faruk Çatak'ın 1996 tarihinde Yozgat'a ve Haydar Topçam'ın 1997 tarihinde Balıkesir'e tayin olduklarını belirtmiştir.

Dargeçit Savcılığı 20 Mayıs 1998 tarihinde Faruk Çatak'ın sanık olarak ifadesinin alınması amacıyla Yozgat Savcılığı'na yazı yazmıştır. Aynı gün Haydar Topçam hakkında Balıkesir Savcılığı'na ardından 1 Temmuz 1998 tarihinde Ayvalık Savcılığı'na aynı girişimde bulunulmuştur.

Haydar Topçam, 9 Temmuz 1998 tarihinde Ayvalık Savcılığı'na ifade vermiş ve sözkonusu tarihte birçok kişinin gözaltında tutulduğunu ve Seyhan'ı hatırlamadığını belirtmiştir. Sözkonusu olaya hiçbir şekilde karışmadığını belirtmiştir.

25 Ağustos 1998 tarihinde Faruk Çatak Yozgat Cumhuriyet Başsavcısı'na ifade vermiş ve adigeçenin gözaltına alınıp alınmadığını öğrenmek için gözaltı kayıtlarına bakmak gerektiğini ifade etmiştir. Sözkonusu olaya hiçbir şekilde karışmadığını ve sadece 96 senesinin başlarında bir cesedin bulunduğunu hatırladığını belirtmiştir.

Dargeçit Savcılığı 3 Eylül 1998 tarihinde Jandarma Komutanlığı'ndan cinayet faillerinin bulunması ve üç aylık raporların hazırlanması amacıyla araştırmaların devam etmesi talebinde bulunmuştur.

Jandarma Komutanlığı 25 Eylül 1998 tarihinde, Korucu köyünün uzun zamandan beri boş olması nedeniyle soruşturmanın ilerleyemediğini belirtmiştir.

Jandarma Komutanlığı 17 Aralık 1998, 11 Ocak, 30 Mart, 12 Nisan ve 16 Temmuz 1999 tarihli yazılarla soruşturmanın devam ettiğini ancak hiçbir sonuca ulaşamadığını belirtmiştir.

Tarafların sunduğu belgeler

1. Başvuranın sunduğu belgeler

Başvuran, babasının tutuklanması hakkında tanıklık yapabilecek durumda olan dokuz kişiden oluşan bir liste sunmuştur. Bu kişiler Şükran Seyhan, Fehime Çelik, Kazım Aslan, Elife Aslan, Momine Seyhan, Sabri Keleş, Sabri Dilek, Gülle Es, Meryem Baran, Rıdan Akyüz ve Asya Doğan'dır. Ayrıca başvuran, mahkemeye maktulun kızı Şükran Seyhan'ın Casablanca'da 6 Eylül 1996 tarihinde İngilizce olarak yazılan ifadesini, Fehime Çelik'in Temmuz 1997'de verdiği ifadeyi, Kazım Aslan ve Elife Aslan'ın Almanya'da 8 Temmuz 1997 tarihinde verdikleri ifadeleri, Sabri Keleş ve Tepebaşı mahallesi muhtarı olduğu öne sürülen F.Onur'un 10 Ekim 1997 tarihinde düzenlediği "tutanak" başlıklı belgeyi sunmuştur.

2. Hükümet'in sunduğu belgeler

Hükümet, başvuranın babasının ve kız kardeşinin isimlerinin bulunmadığı 18 Eylül-28 Kasım 1995 tarihleri arasındaki döneme ait gözaltı kayıtlarının kopyalarını mahkemeye sunmuştur. Bu kayıtlara göre, 30 Eylül 1995 tarihinde kayboldukları öne sürülen A. Olcay ve A. Coşkun adlı iki kişi 8 Kasım 1995 tarihinde Cumhuriyet Başsavcısı emri üzerine gözaltına alınmış ve ardından Mardin Bölge Jandarması'na sevk edilmiştir.

Hükümet, başvuranın annesinin verdiği ifadeleri, başvuranın babasının kaybolması hakkında Cumhuriyet Başsavcısı'nın Jandarmanın Komutanlığı'na gönderdiği yazıları, bu yazılara cevaben yazılan yazıları, sorgulanan üç köy korucusunun ifadelerini, cesedin bulunduğu sırada tutulan tutanağı, otopsi raporu, cesedi teşhis eden maktulün kardeşinin verdiği ifadeyi ve güvenlik görevlileri hakkında işkence, kötü muamele veya işkence sonucu ölümden dolayı yapılan cezai şikayetlere yönelik mahkeme karar örnekleri sunmuştur.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'İNİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran babasının güvenlik güçleri tarafından yakalandığı sırada öldürüldüğünü iddia etmiştir. Ayrıca başvuran, yaşam hakkının korunmasında etkili bir sistemin bulunmamasından ve sözkonusu hakkın iç hukukta korunmasının yetersiz olmasından şikayetçi olmuştur. Başvuran AİHS'nin 2. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

A. Tarafların savları

Hükümet, dosyadaki hiçbir unsurun başvuranın babasının güvenlik güçleri tarafından götürüldüğünü düşünmeye sevk etmediğini ileri sürmüştür. Hükümet yasaya göre köy korucularının hiçbir yakalama, alıp götürme ve gözaltına alma yetkisinin bulunmadığını açıklamıştır.

Hükümet, maktulün eşi Momine Seyhan'ın Türkçe konuşmadığından ifadelerinde "asker" kelimesini kullanırken yanlış olabileceğini öne sürmüştür. Momine Seyhan'ın 8 Kasım 1995 tarihindeki ifadelerinde ise kocasının köy korucuları ve bir asker tarafından tutuklandığını, 6 Kasım 1995 tarihli şikayetinde ise tutuklayanlar arasında asker bulunmadığını belirtmiştir.

Hükümet, dosyanın devletin sorumlu olduğunu gösterir hiçbir unsur içermediği sonucuna varmaktadır.

Başvuran, Hükümet'in iddialarına itiraz ederek tanıkların verdikleri sözlü ifadelerinde, babasının gözaltına alınması sırasında bir askerin bulunduğu yer verildiğinin altını çizmiştir. Başvuran, üç kişinin imzaladığı ifadede sözcük hatasının yapıldığını kabul etmenin zor olacağını eklemiştir. Başvuran, güvenlik güçlerinin, babasının yakalanması, tutuklanması ve ölümüne doğrudan karıştıkları sonucuna varmıştır.

Ayrıca başvuran, konu hakkındaki mevzuata atıfta bulunarak köy korucularının yakalama eylemini gerçekleştirmeye yetkili olduklarını ileri sürmüştür. Dolayısıyla Devlet, görevlendirdiği köy korucularının eylem ve tutumlarından sorumlu tutulmalıdır. Ayrıca başvurana göre birçok rapor, askeri hiyerarşi ve köy korucuları arasında doğrudan bir bağın bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Başvuran, babasının yakalanıp tutuklanmasının münferit bir olay olmadığını zira babası, aralarında kızının da bulunduğu en az yedi kişiyle beraber tutuklu bulundurulduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca başvuran, babasının Jandarmanın Komutanlığı dışında sağ olarak görülmediği dikkate alındığında babasını tutuklayanların ölümünden de sorumlu olduklarının

kesinlik kazandığı kanısındadır; dolayısıyla Hükümet bundan sorumludur ve benzeri bir eyleme göz yumduğundan dolayı AİHS bağlamında yükümlülüklerini yerine getirmemiştir.

Başvuran buna ek olarak, babasının ölümünün ardından soruşturmayı usulüne göre yapmadığı gerekçesiyle, Hükümetin 2. maddede güvence altına alınan haklarını ihlal ettiğini savunmuştur.

B. AİHM'nin değerlendirmesi

1. Süleyman Seyhan'ın kaybolması ve ölümü hakkında

AİHM, AİHS'nin 2. maddesinin AİHS'nin en önemli maddeleri arasında yer aldığını ve 3. maddeyle beraber Avrupa Konseyi'ni oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birine yer verdiğini hatırlatmıştır (Bkz. Çakıcı-Türkiye kararı, no: 23657/94, §86, 1999-IV ve Finucane-İngiltere, no: 29178/95, §§ 67-71, 2003-VIII). Üstelik 2. maddenin sağladığı korumanın önemini kabul eden AİHM, yaşam hakkına ilişkin şikayetleri dikkatlice inceleyerek görüş oluşturmalıdır (Bkz. Ekinci-Türkiye, no: 25625/94, § 70, 18 Temmuz 2000 ve son olarak A.A. ve diğerleri-Türkiye, no:30015/96, §35, 27 Temmuz 2004).

AİHM, AİHS'nin 2. maddesi bakımından davaya ilişkin olaylardan çıkarılan sonuçlar hakkında iki tarafın yaptığı yorumların tamamen birbirinden farklı olduğunu saptamıştır. Ayrıca AİHM, dava dosyasına konulan belgeler ışığında özellikle Hükümet'in gerçekleştirilen adli soruşturmalara ilişkin belgeler ve de tarafların sunduğu görüşler ışığında ortaya çıkan soruları inceleyecektir. AİHM bu unsurları değerlendirmek için "her türlü makul şüphenin ötesinde" kanıt ilkesini benimsemiş ancak benzeri bir kanıtın bir dizi göstergeden veya yeterince önemli, kesin ve tutarlı çürütülemez karinelerin sonucunda ortaya çıktığını eklemiştir; ayrıca kanıtların araştırılması sırasında tarafların tutumları da gözönünde bulundurulabilir (Bkz. mutatis mutandis , 18 Ocak 1978 tarihli İrlanda-İngiltere kararı, seri A no:25, s. 64-65, § 160-161).

Başvurana göre babası güvenlik güçleri tarafından götürülmüş ve bu keyfi tutuklama süresince yapılan işkencenin ardından ölmüştür. Başvuran, bu iddiasına dayanak olarak tanıkların verdikleri ifadeleri mahkemeye sunmuştur.

AİHM, Fransa'da oturan başvuranın 29 Ocak 1996 tarihinden itibaren babasının akıbeti hakkında bilgi edinmek amacıyla soruşturmada sorumlu yetkililere birçok mektup göndermiştir. Ancak başvuran, işbu başvuruyu yapmadan önce AİHM'ye sunduğu tanık ifadeleri gibi delilleri dayanak olarak yetkililerin bilgisine sunmamıştır.

Bununla birlikte AİHM, başvuran tarafından sunulan beyanların içeriği ile dosya unsurları arasındaki bazı çelişkileri kaydetmelidir. Momine Seyhan 6 Kasım 1995 tarihli şikayetinde ve iki gün sonra düzenlenen ifadesinde sadece kocasının yakalandığını açıklamakla yetinmiş ve kızı Fehime Çelik'in yakalanması hakkında hiçbir şey söylememiştir. Dosyadan 6 Eylül 1996 tarihli beyanlarında 30 Ekim 1995 tarihinde meydana gelen olayları detaylı bir şekilde anlatan Şükran Seyhan'ın 8 Kasım 1995 tarihinde yetkililere mektup gönderdiğinde sözkonusu olaylar ve kardeşi Fehime Çelik'in yakalanması hakkında hiçbir ayrıntıya girmeden sadece babasının akıbeti hakkında bilgi talebinde bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca dosya, soruşturma açılmasını sağlamak amacıyla bu iddiaların yetkililere sunulduğunu düşündürecek hiçbir unsur içermemektedir.

Kuşkusuz bu tanıkların soruşturmada sorumlu yetkililer tarafından ya da AİHM tarafından dinlenilmesi tercih edilmeliydi. Ancak Seyhan'ın kaybolmasına ve ölümüne ilişkin unsurların eksik olması gözönünde bulundurulduğunda AİHM, bu tanıkların dinlenmesinin belirtilen olayların koşullarının aydınlatılmasını ve "her türlü makul şüphenin ötesinde" kriterine göre Savunmacı Devlet'in sorumluluğunun oluşturulmasını sağlayacağına inanmamaktadır (Bkz. mutatis mutandis Veznedaroğlu-Türkiye, no: 32357/96, § 30, 11 Nisan 2000). AİHM, delillerin değerlendirilmesi konusunda ikinci derecede role sahiptir ve verilen dava koşulları, delilleri değerlendirmesini gerektirmediğinde olaylara bakmaya yetkili olan birinci derece mahkemenin rolünü üstlenmede tedbirli olmalıdır (Tahsin Acar-Türkiye, no: 26307/95, § 216, 8 Nisan 2004).

AİHM, elinde bulunan unsurlardan yola çıkarak başvuranın babasının Devlet görevlileri tarafından götürülüp tutuklandığı iddiasının bir sav ve spekülasyondan başka bir şey olmadığı ve yeterince kayda değer unsurlara dayanmadığı kanaatinde. AİHM bu koşullarda Süleyman Seyhan'ın götürülmesi, kaybolması ve ölümünde Savunmacı Hükümet'in sorumlu olduğunun her türlü makul şüphenin ötesinde ortaya konulmadığını saptamıştır.

Sonuç olarak bu bakımdan AİHS'nin 2. maddesinin hiçbir ihlali bulunmamaktadır.

2. Yürütülen soruşturmanın niteliği hakkında

AİHM, AİHS'nin 2. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının korunması yükümlülüğünün, 1. madde gereğince Devlet'in üzerine düşen "kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin (...)de açıklanan hak ve özgürlükleri tanı[mak]" genel göreviyle birlikte, zor kullanmaya başvurmanın ölümüne sebebiyet verdiği durumda etkili soruşturma yürütmeyi zorunlu ve gerekli kıldığını hatırlatmıştır (Bkz. mutatis mutandis, 27 Eylül 1995 tarihli McCann ve diğerleri-İngiltere kararı, seri A no:324, s. 49, § 161 ve 19 Şubat 1998 tarihli Kaya-Türkiye kararı, 1998-I, s.329, § 105).

AİHM, yukarıda sözü edilen yükümlülüğün, sadece bir devlet görevlisinin ölümüne sebebiyet verdiğinin tespit edildiği durumlar için geçerli olmadığını altını çizmiştir. Makamların ölüm olayından haberdar olmaları, 2. madde uyarınca, olayın meydana geldiği koşullar hakkında etkili soruşturma yapma yükümlülüğünü ipso facto doğurmaktadır (Bkz. mutatis mutandis 28 Temmuz 1998 tarihli Ergi- Türkiye kararı, s. 1778, § 82, 2 Eylül 1998 tarihli Yaşa-Türkiye kararı, s. 2438, §100 ve Hugh Jordan-İngiltere kararı, no: 24746/94, §§ 107-109, 2001-III).

AİHM, ayrıca, soruşturmanın etkililik kriterine cevap veren araştırmanın niteliği ve derecesinin dava koşullarına bağlı olduğunu değerlendirmektedir. Dava koşulları, değeri olan bütün olaylar ve soruşturma yöntemi esas alınarak değerlendirilmektedir. Meydana gelebilecek durumların çeşitliliği, sade bir soruşturma işlem listesine veya basitleştirilmiş diğer kriterlere indirgenemez (Bkz. mutatis mutandis, Velikova-Bulgaristan, no: 41488/98, § 80, 2000-VI).

İşbu durumda, dosyadan, Cumhuriyet Başsavcısı'nın kaybolma olayından haberdar olur olmaz soruşturma başlattığı ortaya çıkmaktadır. Cumhuriyet Başsavcısı maktulun eşi tarafından isimleri açıklanan köy korucularını ve diğer bir şikayetçi tarafından isimleri verilen askerlerin ifadelerini almıştır. Cumhuriyet Başsavcısı, cesedin bulunmasının hemen ardından olay yerine gitmiş ve cesedin ayrıntılı ve tam otopsisini yapmıştır.

İlk soruşturmanın AİHS'nin 2. maddesinin yetkililere zorunlu kıldığı yükümlülüklerle ilk bakışta uygun olarak görünmesine rağmen AİHM, yetkililerin kaybolma olayına ilişkin köy korucuları hakkındaki şüphelerden haberdar olur olmaz yapılan soruşturma şeklinin, aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı eksiksiz veya tatmin edici olduğunun söylenemeyeceği kanaatine varmıştır.

Öncelikle maktulun eşi, eşini götüren kişileri tanıdığını söylemiş ve isimlerini de açıklamıştır. Bu köy korucularını dinleyen Cumhuriyet Başsavcısı, ifadeyi veren yani maktulun eşi ile köy korucularını karşı karşıya getirmeyi hiçbir zaman düşünmemiştir. Bu kişilerin verdikleri beyanlarla yetinen Cumhuriyet Başsavcısı, 30 Ekim 1995 tarihli olayların gerçek koşullarını belirlemeye çalışmamıştır.

Ayrıca delil unsurları, bu köy korucularının verdiği beyanların doğruluğunun soruşturma boyunca araştırılmaya çalışıldığını ortaya çıkarmamaktadır. Dosyada, olay hakkında tanıklık edebilecek herkesi dinlemek için girişimlerde bulunulduğunu gösterecek hiçbir şey bulunmamaktadır.

AİHM, bu koşullarda, ulusal mercilerin başvuranın babasının kaybolması ve ölümü hakkında yeterli ve etkili soruşturma yürütmedikleri sonucuna varmıştır. Dolayısıyla AİHS'nin 2. maddesi uyarınca Devlet'in üzerine düşen usule ilişkin yükümlülükler yerine getirilmemiştir.

Bu bağlamda AİHS'nin 2. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuran, şikayetleri hakkında etkili başvuru yapmaktan mahrum edildiğinden şikayetçi olarak AİHS'nin 13. maddesini ileri sürmüştür.

AİHM'nin içtihadına göre AİHS'nin 13. maddesi, AİHS'de yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanmayı sağlayan başvurunun, iç hukukta bulunmasını güvence altına almaktadır. Bu madde hükmü, AİHS'ye dayanan "savunulabilir şikayet" in içeriğini incelemeyi öngören bir iç başvuru öngörmekte ve sözkonusu hükmü yerine getirirken Devlete belli bir takdir marjı tanımakla birlikte uygun düzeltmeyi sağlamaktadır. 13. maddeden doğan yükümlülüğün kapsamı başvuranın AİHS'ye dayandırdığı şikayetin niteliğine göre değişmektedir. Ancak 13. maddenin gerektirdiği başvuru, özellikle başvurunun uygulanmasının Savunmacı Devlet mercilerinin eylem veya ihmalleriyle haksız yere engellenmemesi için hukukta olduğu gibi uygulamada da "etkili" olmalıdır (sözüedilen Kaya kararı, §106).

Yaşamın korunması hakkının öneminden dolayı 13. madde gerekli olduğu takdirde tazminatın verilmesi dışında ölümden sorumlu kişilerin kimliklerinin tespit edilmesi ve cezalandırılmasına yönelik uygun derin ve etkili araştırmaları ve şikayetçinin soruşturma işlemine etkili şekilde ulaşmasını gerekli kılmaktadır (sözüedilen Kaya kararı, §107).

AİHM, davada sunulan deliller gözönünde bulundurulduğunda, makul şüphenin ötesinde Devlet görevlilerinin başvuranın babasını tutukladığının veya başka bir şekilde ölümüne karışmış olduklarının ispatlanmadığı sonucuna varmıştır. Ancak AİHM'nin daha önceki davalarda belirttiği gibi bu koşul, 2. madde bakımından yapılan şikayeti, 13. madde

gereğince “savunulabilir” özelliğinden yoksun bırakmamaktadır (sözütöedilen Kaya kararı, § 107 ve sözütöedilen Yaşaa kararı, § 113). AİHM, bu bağlamda, başvuranın babasının yasadışı adam öldürme eylemi kurbanı olduğuna ve dolayısıyla ilgilinin “savunulabilir bir şikayet” sunduğunun düşünöülebileceğine hiç kimsenin itiraz etmediğini ortaya çıkarmıştır.

Dolayısıyla yetkililerin, başvuranın babasının ölüm koşulları hakkında etkili soruşturma yürütme zorunluluğu bulunmaktaydı. Aşaağıda açıklanan nedenlerden dolayı etkili cezai soruşturma, 2. maddenin gerekli kıldığı soruşturma zorunluluğunun ötesinde gerekliliklere yer veren 13. maddeye uygun olarak yürütöüldüğü düşünöülemez (sözütöedilen Kaya kararı, § 107). AİHM, buradan yola çıkarak başvuranın, babasının ölümü hakkında etkili başvurudan ve özellikle tazminat davası gibi mevcut diğeer başvurulara erişme olanağından yoksun bırakıldığı sonucuna varmıştır.

Bu bağlamda AİHS'nin 13. maddesi ihlal edilmiştir.

III. AİHS'İN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

AİHM, Savunmacı Devlet'in başvuranın babasının kaybolması ve ölümünden sorumlu olduğunun, her türlü makul şüphenin ötesinde ortaya konulmadığı sonucuna vardığını hatırlatmıştır. Böylece AİHM, başvuranın şikayetlerinin olgusal dayanaktan yoksun oldukları kanaatine varmıştır.

Bu bağlamda AİHS'nin 5. maddesi ihlal edilmemiştir.

IV. AİHS'İN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

AİHS'nin 41. maddesi gereğince,

A. Tazminat

Başvuran, kendi ve babasının bakmakla yükümlü olduğu kişiler adına, babasının kaybolması ve ölümüyle beraber bu fiillerden sorumlu kişilerin kimliklerinin tespit edilmesi ve cezalandırılmasına yönelik soruşturma bulunmamasından kaynaklanan manevi tazminat adı altında 25.000 İngiliz Siterlini (GBP) (36.755,23 euro (EUR)) talep etmektedir.

Hükümet başvuranın iddialarına itiraz etmektedir; bu iddiaları dayanaktan yoksun ve abartılı bulmaktadır.

AİHM, başvurunun Süleyman Seyhan'ın eşi ve çocukları adına yapılmadığını kaydetmiştir. Sonuç olarak Süleyman Seyhan'ın eşi ve çocukları adına dile getirilen manevi tazminat talebini reddetmiştir (sözütöedilen Tahsin Acar kararı, § 263).

AİHM, başvuranın kendisinin uğradığı manevi zarar için yapılan talep hakkında, yetkililerin, AİHS'nin 2 ve 13. maddelerinin yer verdiği işlem zorunluluğuna rağmen başvuranın babasının kaybolması ve ölümüne ilişkin koşullar hakkında etkili soruşturma yürütmediklerini hatırlatmıştır. AİHM, hakkaniyete uygun olarak başvurana 10.000 EUR verilmesine karar vermiştir.

B. Masraf ve Harcamalar

Başvuran, hukuki savunma, telefon konuşmaları, posta masrafları için 5.920 GBP (8.703,64 EUR) ve çeviriler için 1.650 GBP (2.425,84 EUR) yani toplam 7.570 GBP (11.129,48) talep etmiştir. Başvuran kanıt göstermiştir.

Hükümet bu iddialara itiraz etmektedir; bu iddiaları dayanaktan yoksun ve abartılı bulmaktadır.

AİHM, başvuranın şikayetlerini AİHS alanında ortaya koymayı kısmen başardığını ve sadece 41. madde bakımından gerçekten ve gerekli olduğundan dolayı yapılan masraf ve harcamaların ödeneceğini hatırlatmıştır. AİHM, hakkaniyete uygun olarak ve ilgilinin ifade ettiği iddiaları ayrıntılı olarak inceleyerek, adli yardım adı altında Avrupa Konsey'inden alınan 4.100 Fransız Frangı'nın (625,04 EUR) 5.000 EUR'dan düşürülerek kalan tutarın başvurana ödenmesine karar vermiştir.

C. Temerrüt faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı basit faize dayalı olarak %3'lük bir faiz oranı uygulanacağını belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE

1. AİHS'nin 2. maddesinin esas bakımından ihlal edilmediğine;
2. AİHS'nin 2. maddesinin usul bakımından ihlal edildiğine;
3. AİHS'nin 5. maddesinin ihlal edilmediğine;
4. AİHS'nin 13. maddesinin ihlal edildiğine;
5. a) Bu kararın, AİHS'nin 44§2 maddesine göre kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'sına çevrilmek üzere Savunmacı Hükümet'in başvurana:
  - i. manevi tazminat için 10.000 EUR (on bin euro);
  - ii. masraf ve harcamalar için, adli yardım adı altında alınan 625,04 EUR (altı yüz yirmi beş euro dört cent) 5.000 EUR'dan düşürülerek kalan tutarı;
  - iii. miktara yansıtılabilecek KDV ve pul, harç ve masraflarla birlikte ödemesine;

b) Belirtilen süre bitiminden ödemelerin yapıldığı tarihe kadar geçen süre için, yukarıda belirtilen tutara, Avrupa Merkez Bankası'nın kredi faiz oranına yüzde üç puan eklenmek suretiyle gecikme faizi uygulanmasına;

karar vermiştir.

Hakkaniyete uygun tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar vermiştir.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve 2 Kasım 2004 tarihinde, İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir